

ZGORNJE GORENJSKE **Društvo za cerebralno paralizo**

Datum: 8. september 2014

POROČILO O EKSKURZIJI NA KOKRICO PRI KRANJU Z OGLEDOM POSESTVA BRDO

Kokrica je naselje v Mestni občini Kranj. Leži ob istoimenskem potoku in avtocesti Ljubljana - Jesenice okoli 2 km severno od Kranja. Naselje se je razvilo ob križišču lokalnih cest proti Naklu, Golniku, Preddvoru in Predosljam. Južno od naselja je gozdnato zakraselo območje Udin boršt. V glinokopu Čukove jame so 1953 v globini 5,5 m odkrili okostje mamutove samice, ki datira v obdobje okoli 180 000 let pr. n. št. Leta 1965 pa so v globini 8 m odkrili fosilno okostje ribje jate vrste klenič (*Leuciscus leuciscus*), ki so živele v času mamuta. To območje je od leta 1981 zavarovano kot naravni spomenik. Grad Brdo pri Kranju je najbolje vzdrževani dvorec v Sloveniji. Stoji zahodno od vasi Predoslje na Gorenjskem. S središčem Kranja ga povezujeta mestni avtobusni progji št. 5 in 6, ki vozita mimo. Renesančni dvorec je dal začetku 16. stoletja (1510) postaviti goriški deželni glavar in kranjski vicedom Jurij Egkh. Pozneje so nadstropni dvorec s štirimi izstopajočimi vogalnimi stolpi in vmesnimi trakti večkrat prezidavali. Pogosto je menjal lastnike. Sredi 18. stoletja je prešel v last baronov Zoisov. Od leta 1935 je bil last kraljevega namestnika, kneza Pavla Karađorđevića. Po drugi svetovni vojni je grad postal slovenska rezidenca Josipa Broza Tita. Bil je tudi Titova zadnja rezidenca, saj so ga od tu spomladi leta 1980 odpeljali v Ljubljanski Klinični Center, kjer je kasneje umrl. Po osamosvojitvi Slovenije grad služi protokolarnim potrebam Vlade Republike Slovenije. Dvorec je opremljen s stilnim pohištvom, preprogami, knjigami, slikami in kipi. Kakovostna je zbirka kipov in slik Neodvisnih (slikarji: Zoran Didek, France Mihelič, France Pavlovec, Maksim Sedej; kiparji: Boris in Zdenko Kalin, Karel Putrih in Frančišek Smerdu). Leta 2001 je protokolarni objekt gostil vrhunsko srečanje med ameriškim predsednikom Georgeom W. Bushem in ruskim predsednikom Vladimirjem Putinom. Ob koncu leta 2007 je bila na lokaciji nekdanjih kasarn dograjena nova palača kongresnega centra (arhitekta Matija Bevk in Vasa Perović). Izjemno transparentna arhitektura je zleknjena med Zoisovo pristavo in obronki gozda ter blizu spodnjega ribnika. Špartanska oprema dvoran spominja na oblikovanje baltskih dežel. Dvorcu Brdo pripada 496 ha zelenih površin, ki so urejene v park in namenjene kmetijski dejavnosti, predvsem pa gozdarstvu, gojitvi divjadi in ribogojništvu. Na hipodromu je vzrejno središče za ameriške kasače. Gojeni gozdovi, ribniki in odprte površine imajo izjemno biotsko raznolikost.

V soboto 6. septembra 2014 smo se v dopoldanskih urah odpravili na pot proti Kokrici pri Kranju. Naš prvi postanek smo naredili v Lager baru v Šenčurju, kjer so nas prijazni gostinci postregli s kavico in čajem. Pot smo nadaljevali do Gradu Strmol. Ob prihodu nas je prisrčno sprejela vodička, s katero smo odšli na ogled gradu. Razložila nam je, da grad Strmol stoji ob vznožju Dvorjanskega hriba v bližini vasi Češnjevek, Grad in Dvorje pri Cerkljah na Gorenjskem. Ime je dobil po svojih prvih lastnikih Strmolskih in tako spada med redke gradove v Sloveniji, ki so tekom celotnega obstoja ohranili slovensko ime. Dvor (hoff zu Stermul) je omenjen leta 1287, istočasno s strmolskimi gospodi, grad pa prvič leta 1479, ko ga je cesar Friderik III. podelil v fevd Juriju Rainu. Prvotni lastniki so bili vitezi Strmolški, nato pl. Raini, baroni Ruessensteini in Lovrenc pl. Wolvitz, leta 1768 pa je Strmol kupil

baron Michelangelo Zois in ga že naslednje leto oddal Francu Dietrichu. Leta 1843 je grad kupil Alojz Urbančič, leta 1899 Jožef Jenko, nato pa ga je imela rodbina Fuchs, od leta 1937 do konca druge svetovne vojne pa industrialec Lado Hribar iz Ljubljane. Današnja podoba gradu z mogočnim osrednjim stolpastim poslopjem in štirioglatimi stranskimi stolpi je nastala po prezidavah v 16. in 17. stoletju. Ruessensteini so tudi uredili grajsko okolico, kjer je bil park z ribniki. Grad služi protokolarnim potrebam vlade Republike Slovenije. Podatki o ureditvi okolice gradu konec 17. stoletja so zelo skromni. Verjetno se je na pobočju pod gradom razprostiral sadovnjak, na ravnini pod njim pa so bili štirje ribniki oziroma bajerji, ki so se napajali iz studenca, ki je imel izvir nedaleč od gradu. Do tja je vodila sprehajalna pot z drevoredom s klopki za posedanje. Od nekdanjih ribnikov se je ohranil le eden. Od tedaj se zasnova ureditve okolice ni bistveno spreminjala. Današnja zasnova oblikuje dostopna pot, ki se v rahlem loku vzpne po pobočju na pravokotno dvorišče obdano z zidom za gradom. Na zidu stojijo vrtno plastike puttov (dečki, ki v rokah držijo razne predmete, živali in pridelke) in ženskih figuric neznanega kiparja, ki so nekdanj krasile baročni vrt graščine Zalog (Wartenberg) in so jih v šestdesetih letih skupaj s plastikama atlantov z vzhodnega stopnišča graščine prenesli na to mesto. Na nasprotni strani dvorišča se pot zopet spušča do priključka na bližnjo cesto. Med dostopnima potema je svobodno oblikovan park z elementi krajinskega sloga z oblikovanim jezerom in neavtohtonimi vrstami dreves. Od dvanajstih srednjeveških dvorcev na območju današnje cerkljanske občine je grad Strmol edini, ki se je ohranil vse do danes. Če se danes peljemo po cesti, ki povezuje vasi Češnjevke in Dvorje, lahko pod obronkom cerkljanskega gozda zagledamo njegovo veličastno podobo. Po nastanku spada med najstarejše gradove naokoli. Leta 2004 je bil razglašen za kulturni spomenik državnega pomena. Pod gradom je bil nekdanj ribnik z dvignim mostom, ki je bil ščit pred vpadi Turkov, danes pa pod njim najdemo umetno zasnovano jezerce. Grad je lepo ohranjen, s parkom pa je dobro ohranjena in izjemno slikovita celota, umeščena ob vznožje Dvorjanskega hriba. Jedro gradu je stolpasta stavba s poznosrednjeveškim jedrom, v sedanji obliki pa izoblikovana v pozni renesansi in baroku. Osrednjo stavbo obdaja nizko štirikotno renesančno obzidje, utrjeno s kvadratnimi vogalnimi stolpiči. Vhodni portal na severnem pročelju krasita atlanta, ki sta s poti v parku delo kiparja Angela Putta - Pozza. Grad hrani bogato zbirko historičnega pohištva, slik in drugih antikvitet. Koncept parkovne zasnove okrog gradu izvira iz 17. stoletja, njegovi bistveni deli so terasasto oblikovani parter na južni strani gradu, ki preide v travno ravnico z jezerom ledvičaste oblike, ter dostopni lipov drevored na zahodni strani. V celoto so vključeni tudi ravninska polja in Dvorjanski hrib v ozadju. Park je opremljen s fontano in baročno plastiko, prineseno z nekdanjega gradu Zalog pri Moravčah. Grad Strmol je bil popolnoma prenovljen in oktobra 2012 odprt za javnost. Z gradom Strmol in pripadajočimi grajskimi pristavami upravlja JGZ Brdo. Pot smo nadaljevali do Čebelarskega kmečkega muzeja v Cerkljah, kjer nas je sprejel lastnik Franci Strupi, sicer predsednik Čebelarskega društva Cerklje, ki je pred slabim desetletjem začel zbirati različne stare predmete. Ogleдали smo si muzej, kjer so poleg zgodovine in opreme prebivalcev omenjene hiše, predstavljeni stari čebelarski pripomočki in čevljarstvo orodje. Razložil nam je, da bi zapuščino prednikov še posebej rad približal mladim rodovom, zato se nadeja sodelovanja s šolami, hkrati pa z muzejem želi obogatiti turistično ponudbo cerkljanske občine. Ogleдали smo si različne predmete, ki so jih nekoč uporabljali čebelarji za pridobivanje medu. Z razstavljenimi predmeti, kot so lončeno posodje in drugi uporabni predmeti ter čevljarstvo pripomočki se predstavlja tudi tradicija življenja nekoč. Skozi sobe v obnovljeni stari hiši smo videli bogata zbirko čebelarstva in kmečkega orodja. Zbirati je začel pred osmimi leti zaradi spoštovanja do prednikov in ohranjanja njihove Z ženo sta muzej uredila v njeni rojstni hiši pr' Povlič. Stara domačija blizu njunega sedanjega doma je bila v razsulu, a jima jo je uspelo obnoviti in ji dati novo vsebino. " V muzeju so razstavljeni eksponati častitljive starosti, na primer skrinja z letnico izdelave 1776, razna svetila, nabožne slike, kolovrati, škarje za striženje ovc, pripomočki, ki so jih nekdanj uporabljali v črni kuhinji in pri peki kruha, lončene posode, amfore za ohe ... Veliko je starih čebelarskih pripomočkov: točil, panjskih končnic, literature, panjev, preša za med, ' gašperček ' za kuhanje voska ... Videli smo tudi zgodovino prvotnih prebivalcev domačije pr' Povlič, del pa je namenjen njegovemu pokojnemu očetu - čevljarju, tako da je razstavljeno tudi čevljarstvo orodje ". Številne predmete je obnovil sam, saj je opravil tečaj restavratorstva. Kot pravi, ima vsak predmet svojo zgodbo: " Če bi dediščino prednikov hranil na podstrešju, ne bi dosegla svojega namena ". Zbirko namerava v prihodnje razširiti še v prostore gospodarskega poslopja. Z muzejem želi Strupi obogatiti turistično ponudbo občine Cerklje, upa pa tudi na sodelovanje z domačo osnovno šolo, saj bi učencem rad približal zgodovino domačega okolja. Po ogledu sta nas prijazna lastnika postregla s čajem, krofi, seveda pa je lahko vsak izmed nas poizkusil tudi med.

Po ogledu smo se odpravili do Gostilne in pizzerije Brunarica Štern - Štern Martin s.p. Kranj, kjer so nam pripravili okusno kosilo. V popoldanskem času smo pot nadaljevali do vasi Bobovek, ki leži na nadmorski višini 410 m severno od vasi Kokrica. Ima okoli 140 prebivalcev. Z vseh štirih strani ga obdajajo trije potoki. Kraji so bili poseljeni že v rimski dobi, čemur priča najdišče žarnega pokopališča z 39 grobovi in prostorom za sežig. Grobovi in najdbe v njih izvirajo iz 1. in 2. stoletja našega štetja. Vas se je ukvarjala pretežno z živinorejo, danes pa tudi z obrtjo in storitveno dejavnostjo. Od leta 1905 pa do leta 1971 je tu delovala opekarna, ki je izkoriščala bogata ležišča pleistocenske glin. Med izkopom glin so tu našli ostanke mamutovega okostja in fosilne ostanke jate rib vrste klenič. Ostanek opekarne so tri jezerca, ki jih domačini izkoriščajo pozimi za drsanje, poleti za kopanje. Zaradi svoje lege so postala pomemben biotop za ptice gnezdilke, pa tudi kot počivališče za ptice selivke. Zaradi svoje pomembnosti je področje od leta 1981 zavarovano območje in naravna znamenitost. Ogledali smo si Bobovška jezera, ki so skupina treh jezer. Njihova skupna površina je okrog 4,5 ha. Največje, severno ležeče jezero je Krokodilnica, južno se imenuje Čukova jama, zahodno in hkrati najmanjše pa Ledvička. Na začetku 20. stoletja je bil na mestu današnjih jezer zamočvirjen travnik s posameznimi drevesi. Leta 1905 so se začeli izkopati glin, ki jo je izkoriščala opekarna Bobovek. Leta 1953 so na območju našli ostanke mamuta, ki izvirajo izpred zadnje poledenitve, to je pred približno 180.000 leti. Leta 1965 so našli ohranjene ostanke fosilne ribe klenič (*Leuciscus leuciscus*). Leta 1971 so glino prenehali izkoriščati in nekdanje glinokope je zalila voda. Jezerca so danes zaraščena z vodnim in obvodnim rastlinjem. Postala so življenjski prostor številnih vodnih živali in ptic. Jezerca (mlake) so zaradi ornitoloških, paleontoloških in drugih posebnosti zaščitena in razglašena za naravno znamenitost. Ob prihodu do Čukove jame nas je prisrčno sprejela predsednica Marija Rozman iz Turističnega društva Kokrica, ki nam je razložila, da se jezerca na Bobovku, ki se imenujejo Čukova jama pred katerim stojimo, Ledvička in Krokodilnica. Nastala so po zalitju nekdanjega glinokopa. Po površini je največje jezero Krokodilnica, za njo Čukova jama, najmanjše jezero pa je Ledvička. Leži vzhodno od Krokodilnice vendar je danes močno zaraščeno z ločjem in ostalim rastlinjem, zato je jezerce slabo vidno. Območje glinokopa je obsegalo približno 9 ha, od tega je vodnih površin 4 ha. Po zaprtju so obrežje hitro obrasle številne rastline, značilne predvsem za močvirne predele. Na tem območju so kasneje odkrili preko 230 vrst rastlin, ker pa je območje mirno in tiho, je začelo privabljati živali, predvsem ptice, ki so našle v ločju in krošnjah dreves zavetje zase in za svoja gnezda. Danes je za kotiček spokojnosti za ljubitelje narave stalno ali občasno domovanje za več kot 110 vrst ptic. Nekateri so tu stalno, druge le v določenem letnem času, nekatere pa se ustavljajo le na poti na jug ali povratku. Skupno pa so do sedaj na tem območju opazili celo 140 vrst ptic. Ob kopanju glin so tu našli ostanke mamuta, enega največjih ledenodobnega sesalca. Danes nanj spominja skulptura na rondoju na Kokrici. Jezerca so že vse od nastanka zelo priljubljena ribiška točka, ne nazadnje zaradi bližine Kranja. Na še precej daljšo ribjo " zgodovino " tega območja pa so pokazala izkopavanja iz leta 1965. Takrat so tu našli fosilne ostanke jate kleničev na globini 8 m. Stari naj bi bili okrog 180.000 let. V jezercih danes živi tudi več vrst avtohtonih in tujerodnih rib kot so: ščuka, krap, navadni ostriž, rdečerepka itd. Ribiška družina je za potrebe ribolova v preteklosti vsako leto vložila do 2000 krapov, na žalost pa se je v jezercih naselil tudi beli amur. Ta vrsta ribe odstranjuje in uničuje podvodno rastje in ločje, ki preskrbuje jezerca z kisikom. Ker ga je že tudi precej uničili, lahko govorimo že o naravni škodi in nevarnosti za obstoj ekosistema v jezercih. Zaradi omenjenih ornitoloških, paleontoloških in drugih posebnosti je bil leta 1981 sprejet odlok občinske skupščine Kranj o zavarovanju jezer z okolico v Bobovku pri Kranju, jezerca pa so bila razglašena za naravno znamenitost. Omenjena tri jezera pri Bobovku imajo skupno površino okoli 4,5 ha. Nastala so iz zamočvirjenega travnika zaradi izkopov glin, ki so bili posledica delovanja okoliške opekarne. Leta 1953 so tu našli ostanke mamuta, ki izvirajo izpred zadnje poledenitve, torej izpred 180.000 let. Po končanem izkoriščanju glin leta 1971 je glinokope zalila voda. Največje jezero se imenuje Krokodilnica, srednje Čukova jama (po lastniku opekarne Zabretu, z domačim imenom Čuk). Tretje jezero je najmanjše in tudi najbolj zaraščeno, zato ga marsikdo spregleda. Nosi ime Ledvička. Poleg posebnega pomena kot naravni biotop, kjer so našli že preko 140 vrst ptic, so v jezercih tudi ribe, zaradi katerih se je v teh krajih zelo razmahnil ribolov. Sama glina ima zdravilne lastnosti. O njej je govoril že pater Simon Ašič. In kako so nastala jezerca? Med prvo svetovno vojno je v Bobovku pričela obratovati opekarna, njen lastnik pa je bil domačin Zabret, po domače Čuk. Jama, ki je takrat nastala z izkopom glin, se še danes zato imenuje Čukova jama. Po drugi svetovni vojni je bila izkopana še druga jama, katere pa se je prijelo zanimivo ime Krokodilnica, čeprav ni bilo nikoli nobenih krokodilov v okolici. Po teh bregovih so se otroci nekdanj radi "dričali po rit" in ker so imeli zelene

hlače, so jim rekli, da so zeleni kot krokodili. Od tod tudi ime Krokodilnica. Trinajstmetrski izkop v globino je odprl zanimiv pogled v približno tristo tisoč let staro preteklost. Po vseh dobljenih podatkih naj bi bilo pred mnogimi leti tukaj že jezero. To potrjuje izkop fosilnih ostankov jate kleničev na globini 8 m. Stari naj bi bili okrog 180000 let. Zelo zanimiva pa je vsekakor najdba ostankov okostja mamuta v globini 8,5 m pod površjem. Po šibkejših kosteh sklepajo da gre za samico, po obrabljenosti molnarjev pa sklepajo, da je ob smrti presegel štirideset let. Verjetno je zašel v močvirje in se tam pogreznil ali pa so ga tja nagnali ledenodobni lovci, ki so verjetno živeli tu v okolici. Nekaj let po vojni je postala opekarna nacionalizirana, leta 1971 pa je prenehala delovati, saj je izkopavanje zaustavila podtalna voda v nivoju potoka Kokrica. Izkopane jame je tako zalila voda in v njih zaradi glinje tudi ostala. Nastala so tri jezercica. Po površini je največje jezero Krokodilnica, za njo Čukova jama, najmanjše jezero pa je Ledvička. Leži vzhodno od Krokodilnice vendar je danes močno zaraščeno z ločjem in ostalim rastlinjem, zato je jezercica slabo vidno. Območje glinokopa je obsegalo približno 9 ha, od tega je vodnih površin 4 ha. Na zahodu ga omejuje potok Milka, na jugu vas Kokrica, na vzhodu cesta Kokrica - Preddvor in vas Bobovek čez cesto, na severu pa cesta Bobovek - Mlaka. Ko so opekarno zaprli, so jo večji del tudi podrli, čeprav je bil zanimiv primer stavbarstva. Obrežja so hitro obrasle številne rastline, značilne predvsem za močvirne predele. Na tem območju so kasneje odkrili preko 230 vrst rastlin, ker pa je območje mirno in tiho, je začelo privabljati živali, predvsem ptice, ki so našle v ločju in krošnjah dreves zavetje zase in za svoja gnezda. Do sedaj so jih opazili preko 140 vrst. Nekatere so tu stalno, druge le v določenem letnem času, nekatere pa se ustavljajo le na poti na jug ali povratku. V jezercih plava tudi več vrst rib kot so: ščuka, krap, navadni ostriž, rdečerepka itd. Ribiška družina za potrebe ribolova vsako leto vloži tudi do 2000 krapov, na žalost pa se je v jezercih naselil tudi beli amur. Ta vrsta ribe odstranjuje in uničuje podvodno rastje in ločje, ki preskrbuje jezercica z kisikom. Ker ga je že tudi precej uničili, lahko govorimo o kar veliki škodi in nevarnosti za obstoj ekosistema v jezercih. Razen vsega naštetega pa je omembe vredna tudi glina. Je namreč zelo zdravilna, saj jo v svojih knjigah omenja znani zeliščar in pater Simon Ašič. Glina pomaga domala pri vseh bolezenskih tegobah (zlom, težave z zobmi, kurja očesa, opekline, gnojne rane, prečiščuje organe urinskega trakta itd.). Zdravilnost glinje so preizkusili že mnogi vaščani na sebi, laboratorijske preiskave pa so zdravilnost tudi znanstveno potrdile. To pa še ni bilo vse, kajti zapeljali smo se do Konjeniškega društva Škofic, kjer smo si ogledali konje in ponije. Pot smo nadaljevali do Cerkve sv. Lovrenca, kjer nas je prisrčno sprejel župnik Jože Klun. Razložil nam je, da so v starem » žagradu « zakristiji cerkve sv. Lovrenca našli gotsko navikulo (ladjico, posodo v obliki ladje, ki služi za cerkvene obrede) z letnico 1533, na kateri je napis: " Jezus, Marija - pomagajta nam iz vseh stisk ". Iz tega je mogoče sklepati, da je bila cerkev zgrajena v 17. ali celo 16. stoletju. Prvo ohranjeno poročilo o cerkvi je najti v vizitacijskem zapisniku ljubljanskega škofa Rajnalda Scarlicija iz leta 1631, kjer je opisana kot revna cerkev. Do leta 1561 je Kokrica spadala pod kranjsko prafaro, od leta 1561 do 1787 pa pod prafaro sv. Petra v Preddvoru. Ko je bila leta 1787 ustanovljena fara Predoslje ji je bila Kokrica pridružena. Ker je bila prvotna cerkev dotrajana, so Kokričani leta 1886 okrog nje začeli graditi novo, današnjo staro cerkev. Od prvotne cerkve je ostal le gotski zvonik, ki je tudi najstarejša ohranjena zgradba na Kokrici (morda se je ohranil celo iz 15. stoletja). Leta 1970 je postala samostojna župnija sv. Lovrenca. Danes je cerkev prenovljena in razširjena. Dozidan je bil novi, večji in modernejši del v katerem je glavni oltar in kor z orglami ter veliko klopi za vernike. Med tednom je stari del cerkve zaprt s steklenimi vrati, ob nedeljah in praznikih pa se zaradi velikega števila vernikov odpre. V kletnih prostorih novega dela je župnišče ter učilnica, v kateri se poučuje verouk. Po ogledu smo odšli do Prostovoljnega gasilskega društva Kokrica, kjer so nam gasilci predstavili svoje delo in gasilsko opremo. Po končanih ogledih so nas prijazne članice Turističnega društva Kokrica pogostile z domačimi krofi. Člani Prostovoljnega gasilskega društva Kokrica pa s kavico. Po okrepčilu je sledila še pot proti domu.

Namen enodnevnih ekskurzij je bil v prvi vrsti aktivno preživljanje prostega časa, ki je povezano z zabavo, navezovanjem novih poznanstev in spoznavanjem lepote, zanimivosti ter običajev različnih krajev naše države - z namenom razbremenitve družine, pridobivanje novih izkušenj v različnih okoljih in situacijah, druženje, krepitev povezovanja med starostnimi generacijami in sprejemanje drugačnosti, s tem pa želimo invalidnim osebam pomagati pri vključevanju v normalno življenjsko okolje, naučiti jih samostojnega in neodvisnega življenja ter osamosvajanja od staršev, po drugi strani pa pridobivanje novih izkušenj v različnih okoljih in situacijah.

Pripravila:
Vanda Hrovatin

predsednik
Jernej Kocjančič

Društvo SONČEK ZGORNJE GORENJSKE je vpisan v register društev, ki ga vodi Upravna enota Jesenice /
zaporedna številka : 168 / matična številka : 1173162 / šifra dejavnosti : 94.991 / davčna številka : 52760545 /
E - pošta: soncek@telesat.si naslov: Cesta maršala Tita 65 **Jesenice 4270** / telefon : **051 604 - 789** /
TRR: **03186 - 1000368041** / Odločba MDDSZ o vpisu v register invalidskih organizacij številka : **IO - 017/01** /